

ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВОКАЛУ ЗАСОБАМИ МУЛЬТИМЕДІА

RESEARCH AND EXPERIMENTAL STUDY OF PROFESSIONAL COMPETENCEBUILDING OF THE FUTURE VOCAL COACHES BY MEANS OF MULTIMEDIA

У статті розкривається зміст організації та хід формувального експерименту дослідно-експериментального дослідження з проблеми формування фахової компетентності майбутніх викладачів вокалу засобами мультимедійних технологій. У процесі роботи над статтею автори використали такі наукові методи дослідження як: теоретичне вивчення та аналіз наукових джерел з теорії та методики музичного мистецтва, вокальної педагогіки, синтез, узагальнення, конкретизація, спостереження, педагогічний експеримент, статистичні методи обробки даних. Автори підкреслюють, що поняття компетентності найбільшої значущості набуває у сфері освіти, де професійно-педагогічна компетентність викладацьких кадрів є гарантом функціонування усіх суспільних інститутів. Аналіз останніх публікацій довів недостатню дослідженість даної проблематики в науковій літературі, що підтверджує необхідність подальшого ретельного вивчення науковцями означеного феномену. На думку авторів, результати констатувального експерименту доводять доцільність здійснення цілеспрямованого процесу фахової підготовки майбутніх викладачів вокалу, наповненого новим змістом та формами в вищій школі мистецького спрямування. Метою формувального експерименту була перевірка ефективності запропонованої методики формування фахової компетентності майбутніх викладачів вокалу засобами мультимедійних технологій. Формувальний експеримент проводився на базі Факультету мистецтв Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова та Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка і охопив студентів V–VI курсів, та проходив в умовах вивчення дисциплін «Практикум за кваліфікацією», «Постановка голосу», «Сольний спів» та проведення практики «Виробнич (асистентська)». В тексті статті автори пропонують вимоги для успішної роботи майбутніх викладачів вокалу щодо використання мультимедійних технологій під час аудиторного та поза аудиторного навчання. Автори розкривають можливості різних видів мультимедійного забезпечення для ефективного проведення занять вокально-виконавського циклу. Підсумовуючи змістове наповнення статті, науковці дійшли висновку, що ретельний підбір програмного забезпечення, дидактичного мультимедійного матеріалу допоможе підвищити рівень освіченості та фахової компетентності майбутніх фахівців-музикантів.

Ключові слова: фахова компетентність, майбутні викладачі вокалу, мультимедійні

технології, вища школа, дослідно-експериментальне дослідження.

The article reveals the content of the organization and the course of the formative experiment of the research and experimental study on the issue of the building of professional competence of the future vocal coaches by means of multimedia technologies. In the process of working on the article, the authors used such scientific research methods as: theoretical study and analysis of scientific resources on the theory and methodology of musical art, vocal pedagogy, synthesis, generalization, concretization, observation, pedagogical experiment, statistical methods of data processing. The authors emphasize that the concept of competence acquires the greatest significance in the field of education, where the professional and pedagogical competence of teaching personnel is the guarantor of the functioning of all public institutions. The analysis of the latest publications proved the insufficient research of this issue in the scientific literature, which confirms the need for further careful study by scientists of the given phenomenon. According to the authors, the results of the summative experiment have proven the expediency of carrying out a purposeful process of professional training of the future vocal coaches, filled with new content and forms in a higher school of artistic direction. The purpose of the formative experiment was to check the effectiveness of the suggested methodology of building of professional competence of the future vocal coaches by means of multimedia technologies. The formative experiment was conducted on the basis of the Faculty of Arts of the National Pedagogical Dragomanov University and the Institute of Arts of Borys Hrinchenko Kyiv University and involved 5th and 6th year university students, and took place in the conditions of studying such disciplines as "Practical Course on Qualification", "Voice Placement", "Solo singing" and "Work Practice (Graduate Research Assistantship)". In the article, the authors suggest requirements for the successful work of the future vocal coaches regarding the use of multimedia technologies during classroom and extracurricular training. The authors reveal the possibilities of various types of multimedia support for the effective conduct of classes in vocal and performance training. Summarizing the content of the article, the scientists have come to the conclusion that careful selection of learning support materials and didactic multimedia material will help to increase the level of education and professional competence of the future professional musicians.

Key words: professional competence, future vocal coaches, multimedia technologies, higher education institution, experimental research.

УДК 378.012.011.
3-051:784:[005.336.2:004.032.6]
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/50.1.16>

Касянчук М.С.,
ст. викладач кафедри академічного та естрадного вокалу
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
Ланіна Т.О.,
ст. викладач кафедри академічного та естрадного вокалу
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Постановка проблеми у загальному вигляді. Поняття компетентності пов'язується з певною галуззю діяльності. Але найбільшої значущості це питання набуває у сфері освіти, де професійно-педагогічна компетентність викладацьких кадрів є гарантом функціонування усіх суспільних інститутів.

Слід зазначити, що компетентнісна парадигма у мистецькій освіті має кардинально інноваційний характер. Компетентнісний підхід змінює усталені орієнтири музично-педагогічної освіти набуття теоретичних знань, практичних умінь та навичок різного рівня узагальнення, вимагаючи прогнозованих передбачуваних результатів, орієнтованих на продуктивне виконання майбутньої фахової діяльності. Адже особливістю такого підходу є не тільки набуття і засвоєння знань, виконавських умінь, розвиток творчих якостей у галузі мистецтва, а і вироблення вже за час навчання здатності до їх критичного і самокритичного переосмислення, оцінювання, творчого застосування у практичній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання присвячені професійній та фаховій підготовці викладача вокалу висвітлені у наукових працях знаних вітчизняних науковців, а саме: Ю. Мережко, К. Марченко, Ю. Дреєвої, Е. Макарової та інших. Деякі питання освітніх можливостей комп'ютерних та мультимедійних технологій в вищій та загальноосвітній школі розкриті у доробку Ю. Самойленко, М. Шута, Н. Нікітіної, Т. Бурлаєнко та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, питання формування фахової компетентності майбутніх викладачів вокалу засобами мультимедійних технологій є недостатньо дослідженим в науковій літературі та потребує ретельного вивчення. Невирішеними питаннями залишаються результати педагогічного експерименту з формування означеного феномену у студентів вищих закладів освіти мистецького спрямування.

Мета статті – висвітлити процес організації та хід дослідно-експериментальної роботи на етапі формувального експерименту.

Виклад основного матеріалу. У ході проведення емпіричного дослідження, що полягло у визначенні критеріїв і показників, кількісному та якісному аналізі сформованості фахової компетентності, використовувалась комплексна методика, яка включала анкетування, опитування, метод контент-аналізу, аналіз практичної роботи студентів, тестування, спостереження.

Аналіз результатів емпіричного дослідження показав, що переважна більшість студентів володіє базовими знаннями та вміннями роботи з технологіями мультимедіа, що можна пояснити їх поширеністю у повсякденному житті, оволодінням

знаннями зі шкільного курсу інформатики або ж перетворенням цих технологій із нетрадиційних засобів навчання, отримання інформації у традиційні, загальнонавчальні.

Результати констатувального експерименту засвідчили високий відсоток (71 % ЕГ та 68,2 % КГ) студентів середнього рівня оволодіння фаховою компетентністю. Саме за рахунок виконання завдань, пов'язаних із застосуванням мультимедіа, студенти отримали найбільшу кількість відсоткових значень, що компенсувало низький відсоток по іншим видам досліджень. Водночас кількість студентів високого рівня сформованості фахової компетентності є низькою (18 % ЕГ та 18,9 % КГ), що пояснюється відсутністю спеціальних фахових знань, а також відсутністю знань та практичного досвіду стосовно застосування музичних комп'ютерних програм, засобів мультимедіа в контексті фахової діяльності. Студентів низького рівня сформованості фахової компетентності виявилось 14 % ЕГ та 14,9 % КГ.

Отже, результати констатувального експерименту доводять необхідність здійснення цілеспрямованого процесу фахової підготовки, наповненого новим змістом та формами.

Метою формувального експерименту була перевірка ефективності запропонованої методики формування фахової компетентності майбутніх викладачів вокалу засобами мультимедійних технологій.

Головною експериментальною базою дослідження було обрано Інститут мистецтв Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова та Інститут мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка.

Формувальний експеримент охопив студентів V–VI курсів та проходив в умовах вивчення дисциплін «Практикум за кваліфікацією», «Постановка голосу», «Сольний спів» та проведення практики «Виробнича (асистентська)». А тому, впровадження мультимедійних технологій, які у нашому дослідженні виступали засобом формування фахової компетентності майбутніх викладачів вокалу, здійснювалось в процесі вивчення означених дисциплін та під час проведення виробничої практики, більше того, на цих заняттях мультимедійні технології виступали безпосереднім об'єктом вивчення та засобом навчання.

Так, застосування мультимедіа в процесі вивчення дисциплін вокально-фахового циклу відбувалося із врахуванням педагогічної доцільності, дотриманням ергономічних норм взаємодії людини із даними технологіями.

Мультимедійні технології використовувались під час проведення занять та під час самостійної роботи студентів. Вимогами для успішної роботи майбутнього викладача були:

– розуміння навчальних і музичних можливостей мультимедійних технологій;

- практичні навички користувача;
- уміння застосовувати мультимедіа на заняттях;
- здатність прогнозувати наслідки таких дій.

Отже, з метою посилення пізнавального інтересу, активізації пізнавальної та розумової діяльності студентів, використання нових творчих можливостей і форм музичної діяльності, а також врахування орієнтації на їх соціокультурні потреби та інтереси, на заняття із вокально-фахових дисциплін ми включали використання музичного програмного забезпечення, мультимедійних посібників, мультимедійних презентацій, інтернет-ресурсів, відео-фільмів, фонохрестоматійного та графічного (таблиць, графіків, малюнків тощо) матеріалів.

Демонстрація перерахованих візуальних та аудіальних засобів відбувалась за допомогою мультимедійного проектора, акустичних систем, комп'ютера. Зазначимо, підбір та виготовлення таких матеріалів здійснювався не лише викладачами навчальних дисциплін, але й студентами як презентація власних творчих проєктів та результатів опрацьованих ними тематичних розділів тощо.

Під час вивчення окремих тем з постановки голосу, сольного співу студенти використовували автоаранжувальники, віртуальні студії (секвенсори) з метою озвучення практичних вправ засобами віртуальних інструментів, внаслідок чого відбувалося активізація пізнавальної діяльності, ефективно засвоєння та закріплення навчального матеріалу, а також оптимізація контролю отриманих знань. Студенти не лише усвідомлювали переваги застосування технологій мультимедіа у вивченні окремих тем, але й виявляли підвищений інтерес до такого виду роботи. Все це позитивно позначалося на емоційному стані майбутніх фахівців, підсилювало мотивацію до навчання, оптимізувало та полегшувало процес засвоєння теоретичних, технологічних знань та вмінь, створювало позитивне підґрунтя для творчості, розвиваючи прагматичне бачення використання мультимедіа у майбутній фаховій діяльності, а отже сприяло формуванню *вокально-фахової* складової фахової компетентності майбутніх викладачів вокалу.

З метою оптимізації контролю отриманих знань, викладачі застосовували комп'ютерне тестування, а для занять з практикуму та під час практики за кваліфікацією – фономатеріал, створений («змонтований») за допомогою аудоредакторів.

Використання мультимедійних засобів дозволило оптимізувати та зробити більш продуктивною самостійну роботу студентів.

Для вдосконалення вокальної техніки, студенти «вправлялись» на віртуальному ансамблі (партитури, надруковані у нотному редакторі, озвучувались віртуальним ансамблем). З метою підготовки до інших занять (вокал), студенти

використовували навчальні музичні комп'ютерні програми (нотні тренажери та екзаменатори), як допоміжний засіб розвитку музичних здібностей та контролю над процесом їх набуття.

Зазначимо, що на сучасному етапі продовжується нарощування потенціалу навчальних комп'ютерних технологій у музичній галузі. Тому студентам з кожним роком стають доступними більш якісні, зручні та прості в управлінні програми. Даний вид програмного забезпечення можна поділити на групи, за їх функціональним призначенням: інформуючі, де комп'ютер виступає лише в ролі джерела інформації; формуючі, де комп'ютер націлений на формування автоматичних дій студентів; розвиваючі, метою є вдосконалення здібностей.

Слід підкреслити великі можливості інтернет-мережі як мультимедійного інформаційного ресурсу у підготовці до занять, що постійно використовується і викладачами, і студентами.

«Відкриттям нових можливостей» для студентів стало використання автоаранжувальників та музичних секвенсорів для створення караоке та фонограм дитячих пісень, під час проходження виробничої (асистенської) практики, а також проведення фрагментів занять з вокалу з розучування пісень.

Сьогодні науці відома ціла низка способів використання комп'ютерів у вокальній педагогіці:

- для спектрального аналізу акустичних характеристик голосу;
- як універсальний тест рівня розвитку основних співацьких навичок;
- для візуалізації звукового образу тембрового звучання різних жанрових напрямків (народний, академічний спів тощо) через спектральний аналіз.

Під час використання мультимедійних засобів в процесі вокальної підготовки ми прагнули допомогти студентам отримати глибокі фундаментальні вокальні знання, а також змінити підходи щодо організації самостійної роботи студентів.

Часткове перенесення тривалих обов'язкових технічних вправ на самостійну роботу студента сприяло прискоренню темпу та підвищенню ступеня оволодіння вокальними навичками, звільняло час на занятті, давало можливість поглибити вокальну підготовку.

З метою засвоєння теоретичного знання нами було застосоване програмне забезпечення (аудіо редактори, плагіни по обробці вокалу тощо), яке допомагало студентам засвоїти теоретичні основи співу з позиції фізіології та акустики. Засобами програм здійснювалась візуалізація звукозапису (аналіз графіку звукової хвилі, її параметрів; спектральний аналіз), що відкривало процес співу для студентів з іншого боку – взаємозв'язку біомеханізмів голосоутворення та акустичного результату,

залучаючи до аналізу його якості не лише слухові аналізатори, але й зорові.

Для розвитку слуху: функціонального (вокального), звуковисотного, тембрального, динамічного, ми застосовували програми для корекції якості звуковисотного інтонування (плагін *CelemonyMelodyne*, навчальні тренажери з теорії музики, розвитку музичних здібностей).

Успіхи кожного студента були відображені на діаграмі, яка відповідала кількості допущених неточностей у порівнянні з попередніми вправляннями (під час роботи з музичними комп'ютерними навчальними програмами). Щоразу після проспівування вправ, студенти мали можливість контролювати якість (зоровий і слуховий контроль) власного звуковисотного інтонування. Відмінною рисою програми *Melodyne*, є представлення звукової інформації у вигляді нот. Можливості таких занять можна розширювати за рахунок створення MIDI-файлів з потрібною мелодією, а потім працювати над точністю виконання.

Значно активізувало пізнавальні процеси студентів на заняттях із сольного співу, використання вокальних енциклопедій, до яких входили статті, присвячені життю та творчості відомих виконавців вокального мистецтва з аудіо-, відео-, фотоматеріалами; жанрів і стилів вокальної музики; глосарій.

Проте, під час підготовки до таких мультимедійних занять необхідно враховувати те, що мультимедійні технології мають природне обмеження у використанні – певний ступінь невизначеності, який притаманний як викладацькій діяльності, так і багатьом компонентам знання. Технічні можливості мультимедіа є такими, що соціальний досвід, накопичений людством, можна закласти в нього лише частково. А оскільки навчання є передача соціального досвіду, використання мультимедіа в передачі музичних знань має деякі межі.

Висновки. Отже, використання мультимедійних технологій на заняттях музично-фахового напрямку, вимагало органічного поєднання традиційних способів викладання та переваг мультимедіа. Ми усвідомлювали те, що означені технології не можуть замінити роботу педагога, виконуючи роль технічного засобу навчання, але поряд із цим традиційна

система музичного навчання не може забезпечити потреб студентів в необхідних їм знаннях і навичках, в умовах дефіциту освітнього часу. Тому ретельний підбір програмного забезпечення, дидактичного мультимедійного матеріалу та способи його впровадження на заняттях, були націлені на гармонійне поєднання нових форм роботи і сформованих традицій, та сприяли підвищенню ефективності навчального процесу (особливо у випадках подолання труднощів, що виникали при традиційному викладанні), рівня освіченості та фахової компетентності майбутніх викладачів вокалу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Барицька О. А. (2013). Визначення рівня сформованості фахової компетентності майбутніх учителів музики. *Науковий часопис Національного ін-ту ім. М. П. Драгоманова* : зб. наук. праць під ред. Гузій Н. В. та ін. Вип. 22 (32). Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. С. 95–99.
2. Гаврилова Л. Г. (2015). Система формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами мультимедійних технологій. Веб-сайт. URL: https://npu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/dicer/D_26.053.01/dis_Gavrilova.pdf (дата звернення: 16.08.2022).
3. Макарова Е. В. (2012). Інноваційні технології вокальної підготовки майбутнього вчителя музики. Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (28–29 березня). С. 668–673. Веб-сайт. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/33691259.pdf> (дата звернення: 16.08.2022).
4. Мережко Ю. В., Марченко К. О. (2021). Особливості формування професійної мобільності майбутніх викладачів вокалу у вищій школі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. № 75. Т. 2. С. 132–137. Веб-сайт. URL: <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/index.php/archiv?id=140> (дата звернення: 17.08.2022).
5. Румянцева С. В., Дреєва Ю. О. (2020). Сутність та зміст фахової компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. № 70. Т. 3. С. 222–226. Веб-сайт. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/31695/1/Rymanzeva_S._Drieieva_Y_S_PFOVZSH_KAEV.pdf (дата звернення: 17.08.2022).